

Werkbijeenkomst Kansen voor wilgenteelt in het Groene Hart, 2 oktober 2025 Veenweide Innovatie Centrum, Zegveld

Welkom – Madelon Knop, Programmamanager Groene Hart Circulair

Platform Groene Hart Circulair is het regionale platform voor circulaire economische initiatieven in het Groene Hart. Inmiddels zijn 14 gemeenten in het Groene Hart aangesloten en telt het platform zo'n 800 deelnemers uit het bedrijfsleven en onderwijs. Het platform organiseert verschillende activiteiten en ondersteunt projecten die de ontwikkeling van de circulaire economie bevorderen. Vorig jaar heeft het Platform een nieuwe Actieprogramma ontwikkeld met 12 actielijnen met een focus op Circulair bouwen, Groene Grondstoffen, Maakindustrie en Afval (= Grondstof) verwerken. Kennisdeling is hier een belangrijk onderdeel van.

De wilg wordt al eeuwen op uiteenlopende manieren gebruikt. Momenteel is er sprake van een herwaardering van oude- en de ontwikkeling van nieuwe toepassingen. Vanmiddag willen we met elkaar deze kansen verkennen en komen tot concrete afspraken.

Kansen voor de wilg in biobased bouwen – Atto Harsta, oprichter Building Balance

Building Balance is een landelijke non-profit organisatie met als doel het gebruik van bio-grondstoffen in de bouw versneld opschalen. Samen met de ministeries van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur (LNV), Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening (VRO), Klimaat en Groene Groei (KGG) en Infrastructuur & Waterstaat (I&W) voeren we de Nationale Aanpak Biobased Bouwen (NABB) uit. We hebben inmiddels teams in alle provincies.

De focus is hierbij op de bijdrage die de agrarische sector kan leveren aan het telen van materialen voor de bouw. We nemen hierin ook de effecten op de bodem- en waterbalans in mee. Feitelijk hebben we het over een meervoudige transitie in de landbouw, de industrie en in de bouw. De bouw is de grootste uitstoter van CO2 en de grootste gebruiker van grondstoffen en

water. Het doel van de NABB is dat in 2030 in 30% van de woningbouw 30% van de gebruikte massa aan materialen biobased is.

Als het gaat om het opschalen van biobased toepassingen, moeten we denken in ketens. Zo'n 70% van onze activiteiten bestaat dan ook uit marktactivatie, b.v. bij woningcorporaties.

De wilg zit niet in de top 5 van primaire biobased materialen waar we ons op richten, maar we nemen het nadrukkelijk wel mee. We kijken ook naar de mogelijkheden om wilgenteelt te koppelen aan CO2-opslag certificaten, mits binnen gesloten ketens.

Het is goed om te bedenken dat er honderden variëteiten wilgen zijn, elk met hun eigen toepassingsmogelijkheden. Hier op het VIC gaat het om de variëteit Viminalis (katwilg) voor de toepassing in fundaties voor wegen met lichte belasting, zoals b.v. fietspaden.

Een andere toepassing is wilg als vervanger van veen in potgrond. Het kan daarmee de redder van veen zijn, dat nu in bijvoorbeeld de Baltische staten wordt gewonnen.

Building Balance collega Nienke Binnendijk gaat aansluitend in op het project Wilgendeal. Er is een dreigend tekort aan wilgen. Als we over twee jaar voldoende aanbod willen hebben, dan moeten de wilgen nu de grond in. Doel is om eind dit jaar een schaalsprong van 10 hectare te maken. Om geïnteresseerden te werven worden de komende weken bijeenkomsten georganiseerd en wordt er op 7 november ook een excursie gehouden naar Van Aalsburg een wilgenteler in Gelderland: <https://buildingbalance.eu/agenda/excursie-van-land-tot-waterkant-op-bezoek-bij-de-wilgenketen>.

Laatste ontwikkelingen teelt- en funderingsproef met wilg in veenweidegebieden – Martijn Plomp, projectleider Wilgen in Business, Veenweiden Innovatie Centrum

Op het Veenweiden Innovatie Centrum (de voormalige proefboerderij Zegveld) wordt onderzoek gedaan naar nieuwe kansen voor de landbouw op veengrond en het tegengaan van bodemdaling. **Wilgen in business** past hier goed bij. De proefvelden zijn vorig jaar aangelegd als onderdeel van [VIPNL](#) (Veenweiden Innovatie Programma voor Nederland) een landelijk programma gericht op reductie van de uitstoot van broeikasgassen.

Bij de teeltproeven worden verschillende waterstanden aangehouden om verschillen in groei te meten. Verder wordt ook met ketenpartijen gekeken naar toepassingsmogelijkheden. Concreet wordt nu wilgen als fundatiemateriaal voor wegen onderzocht. Behalve de technische en economische aspecten wordt ook de maatschappelijke acceptatie onderzocht, met name hoe het effect van wilgenteelt op het open landschap wordt beleefd. De gemeente Bodegraven was een aantal jaar geleden al een praktijkproef gestart, waarbij over een lengte van 100 meter weg een wilgenfundatie was aangebracht. De weg was bedoeld voor licht verkeer. Gedurende een eerste periode ging dit goed, totdat er iemand met een zware landbouwmachine over heen reed.

Ny Vraa, wilgenteelt als core business – Henrik Bach, commercieel directeur Ny Vraa, Denemarken

NyVraa teelt op in totaal zo'n 500 hectare wilgen onder het EKO keurmerk. Voorheen was het een aardappelteeltbedrijf. De toenmalige eigenaren begonnen al in de jaren '80 van de vorige eeuw te experimenteren met bio-ethanol productie, maar dit bleek uiteindelijk niet rendabel te maken.

In 2002 is men gestart met wilgenteelt, eerst op kleine schaal. De focus lag in het begin vooral op het ontwikkelen of aanpassen van machines om de wilgen mee te planten en te oogsten. Ze kwamen in contact met het bedrijf [Lantmännen](#), een Zweeds veredelingsbedrijf. Zij konden voor hen de vermeerdering gaan doen en ook nieuwe variëteiten uitproberen. Dit vormde de aanleiding tot opschaling van de teelt, maar ook tot een reeks aan productinnovaties. Ny Vraa doet dit op basis van het hakselen van het hele gewas. Vervolgens wordt op basis van de specifieke eigenschappen per variëteit gekeken naar product-marktcombinaties. Er worden momenteel 89 verschillende variëteiten geteeld en de producten worden naar 30 landen afgezet.

Een groot deel wordt afgezet als compost, als vervanger van veen, of strooisel, maar de laatste tijd ligt de focus op meer hoogwaardige toepassingen in verzorgingsproducten en cosmetica. Henrik geeft aan dat wilg als brandstof (chips) niet kan concurreren met import.

Er zijn wel projecten gerealiseerd rond CO₂-opslag. Wilg slaat ongeveer 40ton CO₂/ha op. Ze telen nu wilg voor een gemeente in de buurt, die daarmee CO₂-neutraal kan worden.

Een ander project is bij een biologisch melkveebedrijf om wilgen in te zetten om nutriënten in gebruikt water te recyclen. Dit werkt erg goed. Er is hoegenaamd geen uitspoeling naar het grond- en oppervlakte water.

Deze ontwikkelingen betekenden wel dat er sprake was van een zeer steile leercurve, vooral ook omdat het bedrijf bij alle producten inzet op certificering door onafhankelijke instanties.

Van Schaik, wilgenteelt als core business – Teba Jongenotter, Van Schaik

Van Schaik zit al 75 jaar in de wilgenbusiness, eerst als handelaar, maar nu ook als teler. In totaal 135 hectare commerciële teelt op kleigrond, waarvan 50 hectare in Polen + 30 hectare traditionele grienden.

De markt bestaat primair uit het kweken van onderstammen voor de sierteelt, produceren van schuttingen, stuifschermen (kust), aanleg natuurvriendelijke oevers en toepassingen in de GWW, zoals zinkstukken en beschoeiingen. Ook is een speciale mat ontwikkeld, de Schaikmat. Dit is een prefab mat waarbij wiepen met ijzerdraad aaneen worden gebonden tot matten van 2x2 meter waarop waterplanten kunnen worden aangeplant en waaronder vissen een schuilplek vinden. Hiermee loopt een proef in Boskoop, Kraggen en tillen, bedoeld om de waterkwaliteit te verbeteren. Bijkomend voordeel lijkt te zijn dat het ook de Amerikaanse rivierkreeft terugdringt.

Toepassingen Circular Challenge 2024 – William Vuijk, BlueCity

BlueCity organiseert elk jaar een Circular challenge. In 2024 stond de challenge in het teken van business cases voor biobased materialen. Een van de winnaars was een inzending van Salixkwekerij Bontekoe uit Boskoop om met behulp van wilgen bij te dragen aan verbetering van de luchtkwaliteit en het klimaat in steden. Hier wordt door BlueCity op voortgeborduurd in de vorm van drijvende eilanden die modulair kunnen worden opgebouwd (constructed wetlands) en behalve wilgen ook andere planten hebben. De eilanden dienen ter verbetering van de waterkwaliteit, maar kunnen ook een architectonische- en gebruikswaarde hebben.

Gesprektafels (zie bijlage voor antwoordoverzichten)

Tafel 1. Starten met wilgenteelt

Praktijkcasus starten wilgenteelt Situatie In het Nieuwkoopse gedeelte van De Meije heeft biologisch melkveehouder Kees de Vries, naast 60 hectare eigendom in de polder Bodegraven-Noord, 10 hectare pacht naast de Nieuwkoopse Plassen. Door dalende melkprijzen, bedrijfsonzekerheid vanwege gedoe rondom stikstof en toenemende druk op CO₂-uitstoot en bodemdaling overweegt hij om (een deel van) zijn land in te zetten voor wilgenteelt. Hij ziet kansen omdat:

- wilgen snel groeien en veel biomassa opleveren;
 - wilgen passen in natte omstandigheden (kans om waterpeil te verhogen → minder bodemdaling/CO₂-uitstoot);
 - er vraag lijkt te zijn naar biobased grondstoffen (energiehout, vlechtwerk, bouwmaterialen).
- Natuurlijk spelen er allerlei vragen: welke afzetmarkten zijn er écht? Welke investeringen en subsidies zijn beschikbaar? Wat betekent het voor biodiversiteit, het landschap en draagvlak bij burens? Deze vragen parkeren we tijdelijk. We zoomen in op de teeltaspecten.

Tafel 2. Wilgenteelt in het Groene Hart; over opschalen en doorpakken!

De wilg (die trouwens niet bestaat, er zijn meer dan 100en soorten en hybriden) is het meest karakteristieke houtige gewas van de Lage Landen waar mens en natuur al eeuwenlang op allerlei manier gebruik van hebben gemaakt.

Het wilgenhout, de twijgen en de bladeren bieden een ongekennde rijkdom en veelzijdigheid aan toepassingsmogelijkheden. Al in de allereerste huizen (ijzertijd 5000 v. Christus) vinden we toepassingen van wilgenvlechtwerk voor wanden en fundaties. De afgelopen 150 jaar is de wilg als bouw materiaal bijna volledig uit beeld geraakt waarmee ook de keten van boeren, grienden, verwerkers en toepassers is verdwenen.

De meervoudige waarde van de wilg wordt de laatste jaren gelukkig steeds meer herkent en sluit fantastisch aan bij de biobased (bouw)economie, (kringloop)landbouw en natuurinclusief bouwen. Wilgengrienden (al dan niet gemengd met Els en Populier) zouden in het Veenweide gebied een onderdeel kunnen worden van het nieuwe verdienmodel van agrarisch ondernemers. De markt vraagt naar wilgen oeverbeschoeiing, divers wilgenrijswerk in de waterbouw maar ook schuttingen van wilgentenen is groeiende. Deze markten hebben qua afzet nog een enorme groeipotentie en daarnaast komen ook 'nieuwe/oude' toepassingen waaronder fundaties voor 'lichte' wegen en bouwwerken weer in beeld. Dit vraagt een volledige keten die gelijktijdig gaat meegroeien en -ontwikkelen en de enorme potentie van de wilg voor mens, dier en natuur (water en bodem) gaat invullen. Hoe gaan we deze stap van met elkaar maken?

Tafel 3. Wilgenteelt als groenblauwe dienst

Wilgenteelt lijkt zich goed te lenen om gecombineerd te worden met andere functies, bijvoorbeeld als onderdeel van herstel van landschap en biodiversiteit en het vastleggen van CO₂.

Hoe pak je dat aan? Welke effecten heeft wilgenteelt op landschap, biodiversiteit en vastleggen van CO₂? Welke voorwaarden en beperkingen brengt dit met zich mee? Zit hier een aanvullend verdienmodel in als groenblauwe dienst?

Aan de hand van een praktijkvoorbeeld gaan we in op deze vragen. Janneke Smit is als beginnend wilgenteler een samenwerking aangegaan met Stichting IJssellandschap, waarbij zij een

voormalige griend (wilgenakker) heeft hersteld om daar wilgen op te telen die zij gebruikt voor haar bedrijf, Studio Vonkje, <https://www.studiovonkje.nl/>. Oorspronkelijk bestond de griend uit uitsluitend de soort Frans Geel, maar inmiddels zijn er 20 soorten wilg aangeplant en gaat de griend ook worden uitgebreid.

Tafel 4. Wilgen als multifunctioneel gewas in publieke ruimtes

Wilgen kunnen langs wegen worden aangelegd om daarbij meerdere functies te vervullen: fijnstof afvangen, geluidsoverlast verminderen, CO₂ vastleggen en afvalwater van de wegen te zuiveren.

Peter Bontekoe van Salixkwekerij Bontekoe uit Boskoop teelt al tientallen jaren wilgen als siergewas (<https://salixen.nl/>). Hij heeft ideeën ontwikkeld om wilgen in te zetten als multifunctioneel gewas in publiek ruimtes.

Tafel 5. Wilgen inzetten voor biodiversiteit en waterzuivering

In Nederland zorgen hoge concentraties stikstof, ammoniak en fosfor voor ernstige watervervuiling, wat leidt tot eutrofiëring en verlies aan biodiversiteit. Een mogelijke oplossing zijn modulaire, biobased drijvende eilanden, beplant met inheemse soorten zoals wilgen. De wilgen spelen een dubbele rol: hun uitgebreide wortelstelsels bevorderen processen die stikstof en fosfor uit het water verwijderen, terwijl de bomen zelf voedingsstoffen opnemen en zo waterkwaliteit verbeteren. Daarnaast bieden de eilanden als nature-based solution nieuwe leefgebieden voor planten, insecten en vogels, waarmee de biodiversiteit toeneemt.

De modulaire opzet maakt het systeem schaalbaar en toepasbaar in stedelijke kanalen, rivieren en meren. Naast ecologische baten heeft het concept ook sociale waarde: de eilanden kunnen dienen als groene longen en aantrekkelijke ontmoetingsplekken in stedelijke omgevingen, zonder extra landgebruik.

**Medegefinancierd door
de Europese Unie**